

· FØROYA · SOCIAL·DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 16.

Lýsingaprisur fyri petitreglu: 30 oyr. á forsiðuni, 20 oyr. á 3. og 4. síðu. Við størri lýsingum fæst avsláttur í prísinum.

Leygardagin 11. mai 1940.

Kostar kr. 1,50 fjórðingsárið + Porto. Blaðið verður bílagt á posthúsinum, brevsaðnarstøðum og skrifstovuni. Telf. 142.

14. árg.

Fólkaflokkurin við Jóannes bónða Patursson og Th. Petersen á odda vilja uttan at blunka taka av:

500.000 kr. til sociala forsoyrg,
250.000 til sunnheitsskipan,
400.000 til skúlskipan,
100.000 til kirkju- og prestaskipan,
75.000 til fiskimenn (sum studning),
400.000 til rættar- og embætisskipan,
175.000 til landbrúkið,
100.000 kr. til vitaskipan, og
statsstudningin til rindan av undirskotinum av postskipanini.

Afturat hesum vildu fólkaflokksmenn beinavegin skera okkara sjóvinnu frá allari teirri financiering, sum higartil er komin frá statinum, um 4—6 milliúnur; og teirra kvettingar-politikkur, um hann varð framdur, vildi týni alt tað danska peningavirði í sparikessum og bankum — altso allan føroyskan sparipening.

Tað vóru forløgstungir dagar eisini her hjá okkum, tá ið óðin brast á yvir Norðurlondini og bretska stjórnin setti hermenn á land í Føroyum.

Socialistar, sjálfstýrismenn og sambandsmenn vóru skjótt samdir um at lata partapolitikk fara og taka hendur saman til arbeiðis við tí eina stóra endamáli at bjarga teim samfelagsstøðum og virðum, ið Føroyingar íggjøgnum eitt langt tíðarskeið hava veitt sær, samstundis sum vit vóru fúsir at geva lögtinginum fullræði við lógum og fyriskipanum at leggja afturat við uppiskoytingum til og broytingum av tí verandi og gera nýskapanir, soleiðis sum tað fjølbroytta lívið kravdi tað.

Vit vildu gera tað, ið gerast kundi, fyri at halda uppá ellisrentuna, invalidrentuna, sjúkrabúsini, sanatorii, sjúkrakössum og aðrari socialari forsoyrg og sunnheitsskipan, skúlskapi, kirkju- og prestaskapi, jarðar-grunnsvirkinum, rættar- og embætisskipan, post- og vitaskipan o. a. m., ið higartil hovuddragsliga hava verið til av statspeningi — 2—3 milliúnur.

Hvussu kundi hetta gerast?

Sum státt er hjá tinginum við minkandi tollinntøkum og vaksandi fostum útreiðslum tróta yvir 200.000 kr., fyri at tingið kann klára tað, ið tað frammanundan hevur átiðið sær. Tað vil vera eitt tungt tak hjá tinginum at fylla hetta gloppið, og enn og tyngri — fyri ikki at siga ómøguligt — vildi tað verið hjá tinginum afturat hesum yvir 200.000 at fingið 2—3 milliúnur til vega frá fólki her á landi.

Á vanligan hátt við tolli og beinleiðis skatti kundi tingið so státt ikki tikið hetta takið. Kundi hesin peningur ikki fáast til vega uppá danska statsins rokning, var eitt av tveimum at gera: annaðhvørt máttu vit lata allar hesar samfelagsinstitútionur og fyriskipanir falla ella máttu vit fara uttanfyri Føroyar at lena.

Huga sær, at okkara sjúkrabús skuldu stongst, ellisrentan og onnur social forsoyrg avtíkt, prestaskapur o. s. fr. týnt og okkara fólk dottid niður í hjálpaloyssi og óvit — ræðuligt!

Og hin móguligleikin: lán. Hvør sigur, at vit — standandi á berum botni — kundu fingið

lán uppá 2—3 milliúnur til at hildið uppi hesar nevndu samfelagsstøðar? Og um vit fingi lán, kundu vit forsoyrga at gingið henda lánvegin? Eitt so lítið land sum Føroyar kann aldri verða standandi sum frítt land, ífall tað má lena til at halda administratiónini uppi. Tað vil verða stutt tíðarskeiðið, inntil skuldin er vorðin so stór, at allar almennar inntøkur ganga til rentur og avdrátt — 2 milliúnur í ár, 4 næsta, 6 triðja ár o. s. fr., soleiðis vildi skuldin til lángevaran vaksið eins og hitt rullandi kavablaðið, og vit vildu verið æviga bundnir, slitnir burtur úr Norðanlandanna samvinnu, Føroyingurin og Norðbúgvin vildi verið fokin, **avreiddur**.

Men hóast hin kaldi verunleikin stíllar seg soleiðis, afturáð fólkaflokksmennir við Jóannes Patursson og Th. Petersen á odda seg ikki við at draga knívin úr slíðranum og kvetta oll bond og gera leyst frá ríkisfelagsskapinum uttan gjølla at hava kannað, um ikki nakar móguligleiki var til steðis fyri eins og áður at fáa henda pening til okkara húsarhald í ríkisfelagsskapi við Danmark.

Alt skuldi kvettast! Vit skuldu vera leysir! — tað var fólkaflokksins einasta sáligerandi í hesari vandafíð. Fylgirnir, tær hugsadu vinnuflokksmenn einki um. Hvussu tað vildi farast teim gomlu, hvussu okkara administratiónarapparát skuldi haldast uppi o. s. fr. — tað kærdu teir seg ikki um. Heldur ikki góvu teir tí móguligleika ans, at Bretland av strategiskum grundum í kapplopinum við Týskland í øllum tilfelli um vildi herseta Føroyar, og at Onglendingurin vildi víðvíkjandi Føroyum halda fast við sína stríðshugsjón, at tað smáfríkið, ið Týskland hevði lagt valdshond sína á, skuldi gevast aftur óskert og óbrot, tá ið krígið var endað. Og hóast hin bretska konsulin sigur: »det er i det hele den britiske Regerings Ønske, at Øerne fortsat skal administreres af Amtmanden i Samarbejde med Færøernes Lagting,« halda »Dagblaðið« og fólkaflokksmenn áfram við at brigda og brigsla hinum

3 flokkunum, at teir ikki seta amtmannin av — rætt sum Bretland einki hevði at siga.

Teir 3 flokkarnir vóru við at mótmæla Bretlands hersetan og harvið at taka fyrirvarni fyri framtíðina. Men teir høvdu so sterkan ans fyri Føroya fólks vælferð, at teir ikki vildu kuta Føroyingar frá tí móguligleika, at bretska stjórnin íggjøgnum danska statsins umbodsmann her í Føroyum vildi uppfylla tey krøv, sum Føroyar lógliga høvdu til statin í framtíðini, annaðhvørt beinleiðis uppá

danska statsins rokning ella við danskum skipa- og øðrum virðum í veð (pant), virðum, sum enska stjórnin nú hevur í hondum og brúkar í bardagnum móti tí týska figgjandanum.

Men ímeðan hetta hendi, vildu teir nýta lóggávu og stýrisvaldið at veita lögtinginum flest móguligar inntøkukeldur, so vit skjótast gjørligt kunnu gerast figgjarglaga »óavhengigir«.

Tann tíðin, ið farin er, hevur longu víst, at hetta okkara »stýrisbestikk« hevur verið heint.

7. mai 1940, stórhendingadagur á Føroya lögtingi.

Løgtingið fær lóggávuveld og nýtir hetta vald til sama dag at skera íggjøgnum trætuna víðvíkjandi fiskisáttmálanum og lógfestu fiskimanninum sín rætt.

Ódilig orrusta hevur farið fram á tingi teir seinastu dagarnar millum fólkaflokkinn og hinan 3 flokkarnar: javnaðarmenn, sjálfstýrismenn og sambandsmenn um, hvussu land okkara skal stýrast í komandi døgum.

Aðrastaðni greiða vit frá hesum stríði, ið endaði við, at teir 3 flokkarnir víðtøku eina stýris-skipan, ið gevur lögtinginum lóggávuveld.

Bæði fiskimenn og reidarar hava vent sær til tingið við áheitan um at taka dagar millum partarnar í fiskisáttmálatrætuni. Suduroyar fiskimenn vildu ikki ganga við til at lækka procenturnar frá 35 til 33, sjálvt um teir fingi ein minstapris uppá 50 oyru kg tryggjaðan. Allar samráðingar millum Suduroyar fiskimannafelag og reidarafelagið við semingsmanninum sum millummann slitnaðu úrslitaleysar. Streika varð. Suduroyar fiskimenn vardu fyri, at skipini sluppu út. Tó eydnaðist nøkrum fólkaflokksmonnum norðanfrá at sleppa íggjøgnum. Hesin ringi felagsskapur østi fiskimenninar ræðuligt, so menn vórðu hondum fastir har suduri.

Tingið hevur haft hesa trætu til víðgerðar. Men so leingi tað einki lóggávuveld hevði, og

teir streikandi partarnir onga fullmakt høvdu givið tinginum at skera íggjøgnum, kundi tingið einki gera. Tað ráddi tí um hjá tinginum at fáa sær lóggávuveld beinavegin. Teir 3 semingarflokkarnir settu tí alla kraft inn uppá at fáa stýris-skipanaruppskotið íggjøgnum. Hesum bardist fólkaflokkurin ímóti sum hin illa leyvin — men tað batti ikki. Teir vórðu skúgvadír til vikis — og stýris-skipanin varð víðtíkin við 14 atkvøðum.

Tað var athugaligt, at Føroya lögting sama kveldið nýtti lóggávuveld sitt til at víðtaka sum lóg, at fiskimenn skuldu fáa teirra krav um 35 pct. og ein tryggjaðan minstapris uppfyllt.

Suduroyingar kravdu 35 pct. og ein minstapris uppá 47 eyru kg. Men fiskimenn hava fingið meir við tað, at amtmannin sjálvboðin statsins vegna er gingin við til at tryggja ein minstapris uppá 50 oyru kg.

Við aðru víðgerð av málinum fór fram hetta orðaskifti:

Amtmannin:

Jeg har bedt om Ordet straks ved denne 2. Behandling af Sagen om Fiskerikonflikten for at oplyse lidt om Amtets Medvirken til Løsning af den fore-